

HALMOS CSABA

A „háromélű fegyver”: sztrájkjog hazánkban

Már a cím egyfajta minősítése a sztrájknak. Hogyan beszélhetünk fegyverről egy olyan környezetben, amelynek alapvető rendeltetése a béke biztosítása. Annak a békének, amely a munkaügyi kapcsolatokban a munkabéke tartalmát jeleníti meg a munkaerőpiac szereplői között. Az említett intézményrendszer alapvető célja a konfliktusok megelőzése. A munkapiac egyik fő jellemzője, hogy konfliktusos piac: valós érdekellentét feszül a munkáltató és a munkavállaló között. Leegyszerűsítve azt is mondhatjuk, hogy az ellentét nem más, mint a munka-tőke ellentéte, a bérben érdekelt bérmunkás és a profitban érdekelt tulajdonos ellentéte.

Ennek feloldását szolgálja a munkaügyi kapcsolatok intézményrendszerének számos jogi eleme is. Tekintettel arra, hogy a két fél erőpozíciója lényegesen különbözik, azaz a munkáltató-tulajdonos pozíciója lényegesen erősebb, mint a munkavállalóé, az erőegyensúly megteremtése nélkül a két fél közötti érdekütközésekben egyértelműen kizárólag a munkáltatói, tulajdonosi érdeke érvényesülne.

A működő számos munkavállalói jogi eszköz mellett, a szakszervezetek jogosítványait is beleértve, szükség volt egy olyan erős „fegyverre” amely az erőegyensúlyt biztosítja a munkavállalók illetve az érdekeiket képviselő szakszervezetek részére. Ez a jog a munkabeszüntetés joga, amelynek valóságos célja elsődlegesen a munkavállalói érdekek markáns megjelenítése, kikényszerítése a tárgyalási folyamatban. A következménye pedig egyértelműen a károkozás a munkáltató-tulajdonos irányában. Eddig ez a fegyver „kétélűnek” minősíthető: a tulajdonost érintő előbb említett kár tekintetében, de a másik éle a dolognak a munkáltatónál is megtalálható egy sikertelen, vagy jogellenes sztrájk esetén, amely tényleges veszteséget jelent a dolgozóknál és a szakszervezetnél egyaránt. Van ennek a fegyvernek egy harmadik éle is: ez pedig már „túlno a gyárkapukon”. A közszolgálati területet érintő sztrájk esetén a sztrájk hatása a fogyasztót is eléri, amikor nem tud bemenni a munkahelyére, nem tud elmenni az orvoshoz, az oktatási intézménybe, valójában korlátozva van szabad mozgásában.

Egy olyan harmadik félre terjed ki, amely mint külső szemlélő sok esetben legfeljebb szolidáris a munkavállalók követelésével és elfogadja a kellemetlen helyzetet, de sok esetben közömbös avagy felháborodással szemléli az eseményeket. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy a sztrájk célja egy konkrét kormányzati intézkedés megakadályozása, amely már a társadalom széles rétegeit érintheti. Alapvető tényként megállapítható: a sztrájkjog olyan alkotmányos alapjog, amelynek tiltása, avagy bármiféle korlátozása demokratikus társadalmakban elfogadhatatlan. Igaz ez hazánkra is, amely nemzetközi megállapodások, egyezmények elfogadásával deklarálta a munkabeszüntetés alkotmányos alapjogát a munkavállalók részére.

Joggal vetődik fel a kérdés: az említett feszültségek hogyan oldhatók fel, van-e olyan modell, amely általános eligazítást ad? Elkerülhető-e a konfliktus? Eligazítást adnak-e a nemzetközi szervezetek által kidolgozott és elfogadott iránymutatások, elvi állásfoglalások? Azt hiszem leszögezhető: egyik kérdésre sem adható megnyug-

tató, egyértelmű válasz. A nemzetközi gyakorlat sokszínű, nincs általános modell. A szabályozás illetve annak teljes hiánya egyaránt működő rendszer egyes országokban. Valószínű ennek van egy alapvető oka: nincs tökéletes megoldás! Amennyiben jogi szabályozásról beszélünk, az egyik legvitatottabb kérdés az egyensúly kérdése. Olyan egyensúlyról van szó, amely egyrészt nem korlátozza az alapjog érvényesülését, másrészt viszont mint „végső eszköz”, csak a tárgyalások teljes eredménytelensége esetén vehető be, azaz bizonyos „fékek” indokoltak lehetnek.

A probléma lényegét *Johannes Schregle* fogalmazta meg, aki az ILO szakértőjeként segítette a hazai sztrájk törvény kidolgozását: „A sztrájkjogra vonatkozó szabályozásnak három követelményt kell kielégítenie: a dolgozóknak maximális szabadságot kell biztosítani, a legkisebb gazdasági hátránnyal kell járnia, a nemzetközi normákkal a legnagyobb összhangot kell teremtenie. E három követelmény részben ellentmond egymásnak, ezért egy-egy követelmény teljesen nem elégíthető ki, az optimumra kell törekedni.” Az optimum megtalálása pedig a legnehezebb feladat. Jellemző példaként említhető meg: a sztrájk törvény kidolgozásakor, a munkáltatói érdekképviselések túl megengedőnek, a szakszervezetek és számos politikai szervezet túlzottan korlátozónak ítélte a törvényjavaslatot.

A sztrájk törvény születése

A politikai vezetés fenntartásai ellenére 1988-89-ben, a gazdasági és politikai viszonyok nem csupán lehetővé tették, hanem fokozatosan kikényszerítették számos, ún. rendszerváltó törvény kidolgozását. A munkaügy területén is jelentős – a szocializmus idején tabunak tekintett – változás következett be. Elsőként Közép-Kelet Európában megalakult a makró szintű érdekegyeztetés fóruma, az Országos Érdekegyeztető Tanács. Legnehezebb feladat akkor a teljes foglalkoztatottságba vetett illúzió felszámolása volt, de jellemző szintén az akkori viszonyokra, hogy a politikai vezetés mellett működő Közgazdasági Bizottság javaslatára a kormány elfogadta a munkanélküli segélyről szóló rendeletet.

Talán nem túlzás azt állítani, hogy kevés jogszabály váltott ki akkora vitát a társadalomban, mint a Munka Törvénykönyv módosítása és a sztrájk törvény. Ennek legfőbb hozadéka az a valós társadalmi vita, amely ezekben a napokban formálta, alakította a törvényjavaslatokat.

Kell e jogi szabályozás?

1988-ban sok érv szólt a szabályozás mellett, és az elmúlt húsz év tapasztalata, megoszló vélemények mellett is a törvényi szabályozást igazolja. Ennek ékes bizonyítéka, hogy az elmúlt húsz évben a törvényt egy alkalommal módosították, ami kevés törvényről mondható el még azt is figyelembe véve, hogy kétharmados törvényről van szó. A sztrájk törvény sajnos vagy szerencsére működik, értve ez alatt egyrészt, hogy a sztrájk, mindig a munkaügyi kapcsolatok valamilyen zavarát, nem megfelelő működését fejezi ki, másrészt mint alkotmányos alapjog érdemben funkcionál. Egy nemrég tartott országos konferencián a véleményeket jól jellemzi: „a sztrájk törvény úgy jó, ahogy van” – „a törvény jelentős módosításokra szorul” – „nem a törvényt kell módosítani, a sztrájk kultúrát kell továbbfejleszteni” – „a legjobb az lenne, ha semmilyen szabályozás nem lenne”.

Hogyan tovább?

Ahogy annak idején a szabályozásnál, úgy az esetleges módosításnál is nagyon megfontoltan kell eljárni. Van néhány olyan alapelv, amelyet maximálisan figyelembe

kell venni. Ilyennek tekinthető a sztrájkhoz való alkotmányos alapjog biztosítása, ami húsz év után már nem lehet kérdéses. Az egyensúly szempontjából két tényezőt kell figyelembe venni. Az erőegyensúly biztosítása, azaz a munkavállalók gyengébb pozíciójának kompenzálása, az érdekérvényesítés maximális szabadságán kell, hogy alapuljon. Ugyanakkor a szabályozással szembeni követelmény az is, hogy a sztrájk, mint a konfliktusok rendezésének végső eszköze működjön, a legkisebb kárt okozva. Ennek érdekében elkerülhetetlen olyan „fékek” beépítése a rendszerbe, amelyek biztosítják a tárgyalásos megoldás eredményességét, azaz a megállapodás létrejöttét. Mindezen kérdésekben kevés olyan elem van, amiben az érintett felek egyetértenek. Kevés közös pont található a munkaerőpiac három szereplője, a kormány, a munkáltatók és a szakszervezetek álláspontja között. A vélemények sokszínűsége jelenik meg az ombudsman, a munkajogi szakember, a munkaügyi bíró, avagy az egyetemi kutató álláspontjában. (Ezt jól mutatta, a 2009 nyarán rendezett országos konferencia.)

Sztrájkok hazánkban

A hazai sztrájkokról *Berki Erzsébet* munkája ad eligazítást, aki az elmúlt húsz évben, szinte naponta nyomon követte az eseményeket. Az elmúlt húsz év jellemzői a következők:

- A sztrájkok száma tendenciájában csökkenő, az egyéb akciók száma pedig növekvő. (1989. január 1. – 2008. december 31. között összesen 237 sztrájk és 373 egyéb akció volt.)
- A sztrájk három típusa közül figyelmeztető sztrájk volt a legtöbb, ezt követi a rendes sztrájk, majd a szolidaritási sztrájk, amely mindössze tíz volt az elmúlt húsz évben.
- A célok alapján a sztrájkok többsége a bérekhez, bérmegállapodáshoz, kollektív tárgyaláshoz kapcsolódik.
- Az ágazati megoszlás tekintetében az iparban volt a legtöbb sztrájk, főként az elmúlt húsz év első felében, ezt követte a közlekedési ágazat, majd az oktatás, kultúra, egészségügy. A legkevesebb, elhanyagolható nagyságrendű sztrájk a mezőgazdaságban volt.
- Talán meglepő, hogy az elmúlt húsz évben, a még elégséges szolgáltatásokat illetően, az esetek több mint a felében megszületett a megállapodás.

Az ombudsmani szerepvállalás

A szerepvállalás lényegéhez tartozik, hogy az hatásköri illetékesség szempontjából azon személyekre vonatkozik, akiket mint harmadik, azaz külső személyeket érint a sztrájk. Amennyiben a sztrájk a közszolgáltatás területén történik – tömegközlekedés, egészségügyi ellátás, oktatás stb. – az ombudsman ellenőrzési hatáskörben járhat el.

2008 őszén, az ombudsman átfogó projektet indított a témával kapcsolatban. Ennek három fő területe volt: a közszolgáltatók tájékoztatási kötelezettsége, a még elégséges szolgáltatások és a hivatásosok sztrájkjoga.

A tájékoztatási kötelezettség közszolgálati területen megvalósuló sztrájk esetén az állampolgárok széles rétegeit érintheti. Fontosak számukra olyan kérdések, hogy mikor kezdődik a sztrájk, meddig tart, milyen elégséges szolgáltatást biztosítanak. Lényeges ebből a szempontból az ombudsmani megállapítás, hogy a sztrájkjal kapcsolatos minden információ, tény közérdekű adat, amelyet a közfeladatot ellátó szervnek haladéktalanul nyilvánosságra kell hoznia. A közérdekű adatokhoz való

hozzáférés jogával, valamint a jogbiztonsággal kapcsolatban feltárt visszasságok miatt, a biztos javasolta, hogy a közszolgáltatók üzletszabályzata tartalmazza a sztrájk esetén történő tájékoztatási kötelezettség pontos formáját, továbbá azokat a jogi lehetőségeket, amelyek a tájékoztatás elmaradása esetén, a közszolgáltatás igénybevevőit megilletik.

A még elégséges szolgáltatások területén, a 2007 decemberi, Liga Szakszervezetek által meghirdetett sztrájk kapcsán, a vasútkimaradások miatt számos panasz érkezett a hivatalhoz. Az ombudsmani vizsgálat megállapította: „sérülhet a jogbiztonság követelménye, illetve a szabad közlekedéshez való alkotmányos alapjog, ha a tömegközlekedési dolgozók általános sztrájkja esetén, a lakosság azért nem juthat hozzá a tömegközlekedési közszolgáltatáshoz, mert – a jogi szabályozásból következő hiányosságok miatt – a munkavállalóknak és a munkáltatónak nem áll érdekében, hogy megállapodást kössenek a még elégséges szolgáltatásról” (OBH 5649/2007).

A hivatásosok sztrájkjogával kapcsolatban a törvény kimondja: „Nincs helye a sztrájknak az igazságszolgáltatási szerveknél, a Magyar Honvédségnél, a rendvédelmi, rendészeti szerveknél, és a polgári nemzetbiztonsági szolgálatoknál.” Ezzel kapcsolatban az országgyűlési biztos az érintett miniszter állásfoglalását kérte abban, hogy alkotmányosan megalapozott-e a rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjainak teljes körű tiltása, sürgetve rugalmasabb, „lazább” eszközök kialakítását. A válasz megerősítette az érvényes szabályozást, rámutatva arra a közérdekre, amelyet a rendvédelmi feladatok folyamatos és zavartalan ellátása jelent, és amely szervezeti garanciát biztosít az alapjogok megfelelő érvényesítéséhez. Az Alkotmánybíróság e témában hozott 673/b/1990 ab valamint a 88/b/1999 ab határozataiban az alkotmányellenesség megállapítására irányuló indítványt elutasította.

Az ombudsmani vizsgálatok tapasztalatai alapján a sztrájkjogról szóló törvény számos hiányosságára hívta fel a figyelmet a hivatal által kezdeményezett utóvizsgálat – AJB 4620/2009 – és indítványával az Alkotmánybírósághoz fordult. Az indítvány több ponton érinti az 1989.évi sztrájkjogról szóló törvényt:

- formai szempontból nem tekinthető alkotmányosnak az, hogy az államigazgatási szerveknél dolgozók körére nézve, a sztrájkjog korlátozására vonatkozó szabályok meghatározására a kormány és az érintett szakszervezetek közötti megállapodás keretében ad felhatalmazást (kétharmados törvényről van szó!);
- a törvény nem rendelkezik kellő egyértelműséggel a sztrájkjog gyakorlására jogosultak köréről (alanyi kör) a sztrájk kezdeményezése és az abban való részvétel tekintetében;
- nem határozza meg a szolidaritási sztrájk fogalmi elemeit, gyakorolhatóságának feltételeit és korlátait, különös tekintettel a politikai sztrájk tilalmára;
- nem tartalmazza az egyeztető eljárás lefolytatására vonatkozó alapvető garanciális szabályokat;
- nem tartalmaz rendelkezést arról, hogyan biztosítható a törvényben előírt még elégséges szolgáltatás teljesítése akkor, ha erről nincs megállapodás;
- nincs rendelkezés arról, hogy a sztrájk megkezdése előtt, mely időpontban, és milyen módon kell bejelenteni a sztrájkot.

Az ombudsman bízik abban, hogy a megszülető alkotmánybírósági döntés lehetőséget ad a törvény alkotmányossági követelményekhez igazodó módosítására.

A munkaerőpiac szereplőinek álláspontja

A szabályozás egyik fő jellemzőjeként állapítottuk meg, hogy nincs egységes modell. Az egyes nemzeti szabályozásokban vannak közös elemek, de alapvetően a tradíciók, a munkaügyi kapcsolatok fejlettsége, nem utolsósorban annak kialakult kultúrája, a bíróságok állásfoglalásai által alakított gyakorlat határozza meg egy-egy nemzeti szabályozás és gyakorlat karakterét.

Hazai vonatkozásban a meglepő az, hogy a munkapiac szereplőit külön-külön vizsgálva az álláspontok jelentősen eltérnek egymástól. 2009. június 15-16-án a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kara, az Állami Foglalkoztatási Szolgálat Társadalmi Párbeszéd Központja, valamint a Munkaügyi Közvetítői és Döntőbírói Szolgálat országos konferenciát rendezett „Húsz éves a sztrájk törvény” címmel. A konferencia előadói és résztvevői között voltak a kormány, a munkaadói és munkavállalói érdekképviseletek, a munkaügyi bíróság vezető képviselői, kutatók, egyetemi szakemberek. A „húsz év” kapcsán a konferencián részt vettek a törvény előkészítésében és kidolgozásában közreműködő szakemberek is.

A kormány képviselőjében *Herczog László* miniszter ismertette személyes álláspontját a törvénnyel kapcsolatban. Ennek főbb elemei a következők voltak:

- Nem vitatható a sztrájkjog alkotmányos jellege, ugyanakkor a gyakorlás feltételei tekintetében sok vitát kiváltó kérdés vehető fel.
- A törvény a sztrájkjal kapcsolatban a gazdasági és szociális érdekek védelmének biztosítását szolgálja, de kérdés, hogy pontosan mit értünk ez alatt, létezik-e ennek elméletileg meghatározható, pontos határa? Annyi bizonyos, hogy a gazdasági és szociális érdek egyben azt is jelenti, hogy a politikai érdek, így a politikai sztrájk kizárt.
- Gondot jelent, ha egy munkáltatónál több, működő szakszervezet álláspontja eltér egymástól. A gyakorlatban számos példa bizonyítja ezt a létező ellentmondást: jellemző eset, amikor az egyik szakszervezet követeléseinek érvényesítésére sztrájkot hirdet, míg a másik szakszervezet a további tárgyalások híve, és nem hajlandó a tárgyaláson együtt megjelenni és abban részt venni. Ilyen és hasonló esetekben a tárgyalásokon való közös részvétel lehet a helyes megoldás.
- A még elégséges szolgáltatásokban történő megállapodás hiánya talán az egyik legtöbb vitát kiváltó része a törvénynek. A számos javaslat közül nem járható út a bírósági megoldás, hiszen nem jogi kérdésben kellene állást foglalni a bíróságnak. Ugyanakkor nem mellőzhető a jogi megoldás abban az esetben, ha nem jön létre a megállapodás. Lehetséges módszerként szóba jöhet a kötelező döntőbíráskodás bevezetése, mégpedig az ún., „végső ajánlat” módszerével. Ennek lényege, hogy a munkáltató és a szakszervezet egyaránt megfogalmazza a javaslatát, hogy mi legyen a megállapodás tartalma, és miután nem tudtak megegyezni, mindkét javaslat a döntőbíró elé kerül, aki változtatás nélkül az egyik megoldást kiválasztja.
- Számos szakértői vita része a jogellenes sztrájk kérdése. A jelen gyakorlat szerint a sztrájk megkezdése után lehet a bírósági állásfoglalást megkérni arról, hogy a sztrájk jogszerű, avagy jogellenes. A jogbiztonságot segítené, ha már a sztrájkkövetelés megfogalmazásakor, a bejelentést követően lehetne a bíróság állásfoglalását kérni.

A szakszervezetek álláspontja

Egységes álláspont hiányában a Magyar Szakszervezetek Országos Szövetségének képviselőjében Pataki Péter elnök, a Liga Szakszervezetek képviselőjében Gaskó István elnök fejtette ki álláspontját.

A Liga álláspontját jól kifejezi az előadásában elhangzott két megállapítás: „a jelenlegi sztrájk törvényt minden ellenkező híreszteléssel szemben, néhány gyengesége ellenére is jónak tartjuk. Ez a sztrájk törvény jó. Ettől csak az lenne jobb, ha nem lenne sztrájk törvény.”; illetve: „A Liga Szakszervezetek a sztrájk törvény által biztosított fegyvereket élezzik, karbantartják, a puska port mindig szárazon tartják”

A sztrájk törvény módosítása azért nem valósult meg az elmúlt húsz év alatt, mert a kormány szeretné a törvényt szigorítani, a szakszervezetek viszont nem. A törvény hét paragrafusból áll, jól áttekinthető, viszonylag szűk szabályozási kört vállal magára, a bírói joggyakorlat pedig egyre inkább következetes.

A még elégséges szolgáltatások esetében a megállapodás hiányát Gaskó István a munkáltatók tudatos tevékenységével magyarázza. A megállapodás elmaradásával céljuk az, hogy a társadalomban elégedetlenséget keltsen, a kormányt pedig egy korlátozó jellegű módosítás irányába kényszerítse.

Az MSZOSZ képviselőjében felszólaló Pataki Péter elnök álláspontját is jellemezhetjük néhány mondatával: „ez a sztrájk törvény nyugodtan maradhat úgy, ahogy van... a kultúráját kell a dolgoknak alakítani. Közösén alakítsuk ezt a kultúrát, és ezzel találjuk meg a legjobb megoldásokat az itt felvetett problémákra.”

Lényeges megállapítása, hogy a még elégséges szolgáltatásokkal kapcsolatban: „a fogyasztók, az állampolgárok, vagy a szolgáltatást igénybevevők érdekében meg kell határozni valamilyen minimumot, de ezt nem a sztrájk törvényben kell szabályozni, és nem a felekre kell bízni.”

Markáns álláspontot fogalmazott meg az MSZOSZ elnöke a politikai sztrájk értelmezését illetően. „A sztrájk klasszikus felfogása, hogy egyszer van a tulajdonos, a munkáltató, a másik oldalon vannak a munkavállalók. Ebben az esetben beszélünk a sztrájk szabályozott igénybevételéről. Ez azért fontos, mert van olyan jellegű sztrájk is, ami nem írható le ebben a körben. Arról van szó, amikor nem a munkáltató és a szakszervezet közötti érdekvitáról van szó, hanem valamilyen más érdekből próbálja valaki ezt igénybe venni. Ezt politikai sztrájkknak hívom. Nem a politikai indíttatása miatt, hanem azért, mert ez nem a munkáltató és a szakszervezet közötti konfliktus.”

A szakértői álláspontok

A vitában kifejtette véleményét Lőrincz György ügyvéd, aki 1988-89-ben, a Munkaügyi Minisztérium jogelődjeként működő Állami Bér- és Munkaügyi Hivatal Munkajogi Főosztály vezetőjeként – elődjével, Radnay Józseffel – a sztrájk törvény tervezetét kidolgozták.

Álláspontját a törvényt érintően öt alapismérv megfogalmazásával fejtette ki:

1. *Alapjogok.* A törvény biztosítsa az adott alapjog érvényesülését. Gond ennek biztosításáért úgy, hogy ne sértse más alapjogok érvényesülését, hiszen a sztrájk célja a károkozás, ami közszolgáltatók esetében meghaladja a munkáltatót, és a fogyasztót érintő károkat okoz.

2. *Stabilitás.* A törvényt eddig egyszer módosították, akkor sem érdemben. Kétharmados törvényről van szó.

3. *Nemzetközi kötelezettség.* Fontos, hogy a törvény összhangban legyen hazánk nemzetközi kötelezettségvállalásával. Itt alapvetően két dokumentumot kell megem-

líteni: az 1976. évi 7. törvényerejű rendeletet, amely 1976-tól biztosította Magyarországon a sztrájkjogot, valamint a Szociális Chartát.

4. *Részletesség.* Az alapjogot biztosító törvénynek nem szabad túl részletesnek lenni. A hétparagrafusos törvény ezt a követelményt maximálisan kielégíti.

5. *Egyértelműség.* Fontos, hogy a törvény jól értelmezhető, világos legyen. Itt vannak a gondok, amelyek közül három emelhető ki:

- Az egyik ilyen, a sztrájkot kiváltó okok problémája. Ki ellen? A gazdasági-szociális érdek értelmezését, amelyet a törvény 1§(1) bekezdésében találunk csak nemzetközi kötelezettségvállalásunk terhére lehet szűkíteni, és „beszorítani a gyárkapuk közé”.
- A másik ilyen probléma a megengedett munkáltatói magatartás értelmezése. Hiányosság, hogy a törvény nem szól erről. A jelenleg érvényes szabályozás kimondja, hogy sztrájkkal érintett munkakörökben nem lehet munkaerőt kölcsönözni. Egyébként furcsa, hogy kormányrendelettel szabályoznak egy kétharmados törvényt. A Legfelsőbb Bíróság határozata szerint a már meglévő munkaerő átirányítható olyan területre, ahol sztrájkolók egyébként dolgoznak.
- A harmadik ilyen terület a még elégséges szolgáltatások biztosítása. Az igazi megoldás az lenne, ha a sztrájkban érintettek felelősségére bízánk a dolgot, ha a sztrájkkulturá színvonala nem jogi megoldásokat hozna. Valószínű, hogy valamilyen megoldás kell, és ezt a többségi álláspont is támogatja. A döntőbírói megoldás ellenkezik a nemzetközi normákkal. Megoldásként elképzelhető, hogy ágazati szabályozás határozza meg a még elégséges szolgáltatás tartalmát. Evvel összefüggésben javasolható, hogy a még elégséges szolgáltatás erejéig megengedett legyen a sztrájk törés.

Nacsa Beáta, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem adjunktusa, igen jól érzékelte, hogy milyen lényeges koncepcionális különbségek vannak az európai szabályozási gyakorlatban.

Alapvetően két koncepció jellemző:

- Az egyik szerint – a német gyakorlat ennek tipikus példája – a sztrájkjogot szorosan a munkaügyi kapcsolatok részeként értelmezik, a sztrájk a kollektív tárgyaláson megfogalmazott követelés nyomatékosságának eszköze. Ebből következik, hogy csak szakszervezet szervezhet sztrájkot, azaz a sztrájkjog egy kollektív jog, amelyet az érdekképviselet gyakorolhat. Fontos, hogy ebben a koncepcióban csak a munkáltatóval szemben lehet követeléseket megfogalmazni.
- A másik koncepció szerint – ide tartozik a magyar gyakorlat is – a sztrájk nem kötődik szorosan a kollektív tárgyaláshoz, több annál, mivel gazdasági és szociális jog, ezen érdekek képviseletére. Ez tehát egyéni jog, ami kollektíve lehet gyakorolni. Ebben a koncepcióban – magyar, olasz, spanyol, francia – az állammal szemben is megfogalmazhatnak a munkavállalók gazdasági és szociális érdekből fakadó követeléseket.

Az elmúlt több mint húsz év tapasztalatai alapján, véleményem szerint egy alapos szakmai vitát követően át kellene tekinteni a törvény esetleges módosítását érintő kérdések körét. A munkaerőpiac három szereplője közötti véleménykülönbségek nem könnyen, de feloldhatók.

E szakmai vita elején tisztázandó néhány alapkérdés, ezek megítélésém szerint a következők lehetnek:

- definiálni kellene a sztrájk fogalmát;

- mit jelent az akkor használatos kifejezés – dolgozók – ma (munkavállalók);
- „dolgozók” többes szám; mit jelent: ki, milyen kör sztrájkolhat... egyes ember is?;
- milyen formában történjen a szakszervezetek szerepeltetése;
- mi a tartalma és terjedelme a „gazdasági és szociális érdekek”;
- a sztrájkjog a munkavállalók egészét, vagy csak egy kollektívát érinti;
- precízebben kellene megfogalmazni a sztrájk jogosultjainak körét;
- részletesebben kellene szabályozni a sztrájk ideje alatti lehetséges és jogszerű munkáltatói magatartást, milyen eszközökkel élhet a munkáltató? Jelenleg a munkaerő-kölcsönzést a törvény, a munkaerő-közvetítést kormányrendelet korlátozza a sztrájk ideje alatt.
- Lényeges, hogy a dolgozókat „megilleti” a sztrájk joga, vagyis alkotmányos alapjogról van szó.
- Korlátozó jellegű a törvény azon eleme, amely szerint ez a jog csak a „törvényben meghatározott feltételek szerint gyakorolható”.
- A gazdasági-szociális érdek fogalma kizárja a politikai sztrájkot.
- A jogellenesség a törvényben pontosítást igényel.
- Tisztázandó a törvényben, hogy mikor kérhető a sztrájk jogszerűsége/jogellenessége!
- Tisztázandó a közszolgálatban a sztrájk kérdése!
- Tisztázatlan, hogy mikor kell bejelenteni a sztrájkot.
- Megoldást kell találni, ha nincs megállapodás a még elégséges szolgáltatóknál.